

Høyringsssvar frå NTB Arkitekst

Høyringsssvar – framlegg til rettskrivingsendringar

NTB Arkitekst viser til høyringsbrevet frå Språkrådet om framlegg til rettskrivingsendringar.

Me er samde i alle framlegga med unntak av framlegget om å ta vekk «hvitbjørn» som ein tillaten skrivemåte. Me meiner at dette ikkje heng på greip når me tek vekk «kvit» som ei tillaten skriveform, og at systemomsynet bør tale sterkare enn bruksfrekvensen her. Dette er den første merknaden vår.

Me er òg usikre på kva Språkrådet meiner om ein del samansetningar med «kvit». Me meiner dette bør følgje avgjerda om «hvitbjørn» – kva avgjerda enn no blir. Dette er den andre merknaden vår.

Bakgrunn for merknadene

NTB Arkitekst er ein av dei største leverandørane av språktenester i Noreg og leiande innanfor området klarspråk. Me har lang erfaring med å leie klarspråksprosjekt med mellom anna kurs og skriveverkstader, brukarinvolvering og effektmåling, språkprofilar og konkret tekstarbeid. Me har òg erfaring med ei rekkje ulike typar tekstar og fagspråk, som offentlege utgreiingar og rapportar, juridiske tekstar, nettekstar og klarspråk i digitale tenester. Me har avtalar og rammeavtalar med ei rekkje private og offentlege organ.

Ikkje minst er me eit fagmiljø med sterk interesse og lidenskap for det norske språket. Me takkar derfor for invitasjonen til å komme med eit høyringsssvar.

Merknader frå NTB Arkitekst

1. Systemomsynet bør tale for å behalde «hvitbjørn»

Enkelheitsprinsippet opnar for unntak frå andre prinsipp

Enkelheitsprinsippet (del 6.2.5) gir rom for at «ord som høyrer saman, bør ha same normering sjølv om bruksdata isolert sett kunne tilseie noko anna», slik som de skriv på side 11 i høyringsnotatet. Me meiner dette er eit sånt tilfelle.

Enkelheitsprinsippet seier òg at innslaget av unntak i bøyingsmønster bør vere så få som råd. Her er det ikkje snakk om eit bøyingsmønster i bokstavleg forstand, men me meiner at prinsippet er relevant likevel. Me meiner at det vil vere eit unntak i norma om ein ikkje kan setje saman «hvit» og «bjørn» og få eit tillate ord.

Handlar stramleiksprinsippet om enkeltord eller systemet i norma?

På side 11 i framlegget deira skriv de at framlegget om «kvitbjørn» som eineform er eit steg mot ei innstramming av norma på sikt, slik ho blir definert i stramleiksprinsippet.

I stramleiksprinsippet (del 6.2.4) står det at «[a]uka valfridom ved einskildord kan bli nødvendig når nye former skal takast inn i norma, fordi ein normalt ikkje samtidig kan halda ute ei eksisterande form som framleis er i bruk». Dette gir inntrykk av at stramleiksprinsippet ikkje handlar primært om enkeltord, men at det dreier seg meir om å stramme opp systemet i norma, til dømes ved å tillate nye, regelrette former som på sikt kan konkurrere ut former med unntaksvis bøyning.

Dersom stramleiksprinsippet dreier seg om å stramme opp systemet i norma, taler det for å *behalde* «hvitbjørn» – ikkje ta «hvitbjørn» ut. Me meiner «hvitbjørn» då er eit døme på eit slikt einskildord med auka valfridom som skal takast inn i norma (om ordet ikkje allereie var der) for å stramme ho opp på sikt.

Språkkjensla seier at «hvitbjørn» bør vere eit ord

Me meiner at det er lite intuitivt at forma «kvitbjørn» skal vere den einaste tillatne skrivemåten. Dette er spesielt lite intuitivt i lys av at me har andre typar bjørner med namn som er sette saman av fargen og ordet «bjørn», slik som «brunbjørn», «svartbjørn» og «gråbjørn».

Dette har de i Språkrådet òg skrive om på side 11 i høyringsnotatet:

Enkeltheitsprinsippet (del 6.2.5 i *Retningslinjer for normering*) seier at innslaget av unntak i norma bør avgrensast. Det talar for at ord som høyrer saman, bør ha same normering sjølv om bruksdata isolert sett kunne tilseie noko anna.

Dessutan, under delen om ordlaging i retningslinjene for normering (del 4.3), skriv de:

[N]yordsproduksjonen går uavbroten heile tida. Dette er uproblematisk så lenge skrivemåte og bøyning for kvar orddel er i samsvar med det eksplisitt normerte ordtilfanget.

Om «kvitbjørn» blir einaste tillatne skrivemåte når me samstundes fjernar «kvit» som ein tillaten skrivemåte for fargen, vil det bryte med forventningane i båd sitata over.

Me ønskjer å vekte prinsippa annleis

De i Språkrådet har valt å leggje meir vekt på stabilitetsprinsippet (del 6.2.2) og stramleiksprinsippet (del 6.2.4) enn enkeltheitsprinsippet (del 6.2.5). Dette er i tråd med føringane under punkt 6.2, der det står at «dei to første prinsippa – sjølvstende og stabilitet – [er] overordna dei andre prinsippa». Me er samde i at vektinga av prinsippa er det som bør avgjere om «hvitbjørn» blir ståande i norma eller ikkje.

Når me i NTB Arkitektst ønskjer å behalde «hvitbjørn», dreier argumenta våre altså om korleis prinsippa blir vekta opp mot kvarandre, og korleis dei skal bli tolka. Med andre ord meiner me at argumenta me har presentert ovanfor, veg tyngre enn stabilitetsprinsippet og føringane i punkt 6.2:

- Enkelheitsprinsippet opnar for unntak, slik at stabilitetsprinsippet ikkje veg like tungt.
- Stramleiksprinsippet kan like enkelt bli tolka til fordel for å behalde «hvitbjørn» som for å ta forma ut.
- Omsynet til språkkjensla og intuisjonen om at «hvitbjørn» er eit tillate ord i bokmål, bør vere ein del av reknestykket.

Me meiner summen av desse argumenta gjer at «hvitbjørn» bør bli ståande som eit tillate ord i bokmål.

2. Kva med «kvitfisk», «kvitrev», «kvitgran» osb.?

Det går elles ikkje heilt klårt fram frå høyringsnotatet kva som blir skjebnen til ord som «kvitfisk», «kvitrev» og «kvitgran».

Blir desse ståande i bokmålsnorma på grunnlag av bruksfrekvensen deira, etter same avveging som «hvitbjørn»? De skriv: «Til dømes er *kvit-* vesentleg meir brukt i samansette ord som er nemningar på plantar, dyr og sopp?»

Eller blir «hvit-» einaste tillatne skrivemåte for desse, slik slutten av setninga kan gi inntrykk av, når de skriv: «... men norma blir meir komplisert om det skal vere tillate å skrive *kvitfisk*, *kvitrev* og *kvitgran*, men ikkje *kvit*.»

Me meiner det ville vere logisk om bruken av «kvit-» og «hvit-» følgjer avgjerda for «hvitbjørn» for samansette ord som er nemningar på plantar, dyr og sopp, slik de nemner på side 11 i høyringsnotatet. Så dersom «hvitbjørn» framleis blir ei tillaten form, bør «hvitfisk», «hvitrev» og «hvitgran» òg vere det.